

Jungtinė biblioteka – dar vienas bibliotekų bendradarbiavimo modelis, naujas bibliotekų tipas ar būsima bibliotekų veiklos forma

Janina Pupelienė

Klaipėdos universiteto bibliotekos direktorė,
Klaipėdos universiteto Komunikacijų katedros lektorė socialinių mokslų daktarė
Director of the Klaipėda University Library,
Lecturer of the Department of Communication at the Klaipėda University
K. Donelaičio a.3, LT-92144, Klaipėda
Tel. (370 46) 39 87 80
El. paštas: janina.pupeliene@cb.ku.lt

Simona Baliutavičiūtė

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Tarptautinės komunikacijos I kurso magistrantė
Vilnius University, Faculty of Communication, Master student
Saulėtekio al. 9, I rūmai, Vilnius
Tel. mob. (+370) 672 26222
El. paštas: baliute@yahoo.com

Nė viena šiandienė biblioteka individualiai negali suteikti prieigos prie visų vartotojams reikalingų informacijos šaltinių. Prieigos problema nuolat aštrėja ir bibliotekoms tenka spręsti informacijos aprūpinimo bei paklausos suderinimo problemą. Vienas iš galimų sprendimo būdų – glaudesnis bibliotekų bendradarbiavimas, tenkinant vartotojų poreikius. Jau įprastomis bibliotekų bendradarbiavimo formomis tapo įvairūs bibliotekų tinklai, susivienijimai, konsorciūmai, asociacijos. Viena iš glaudžiausio bibliotekų bendradarbiavimo formų – jungtinės bibliotekos. Straipsnyje keliama jungtinių bibliotekų kaip naujo reiškimo bibliotekininkystėje problema bei pristatomi vieno iš autorių atlikto jungtinių bibliotekų egzistavimo galimybių Lietuvoje tyrimo rezultatai. Straipsnyje daroma išvada, jog jungtinės bibliotekos – tai perspektyvi bibliotekų veiklos forma.

Pagrindiniai žodžiai: mokslinė biblioteka, bibliotekų bendradarbiavimas, jungtinės bibliotekos, viešoji biblioteka, bibliotekų tapatybė.

Įvadas

Visų tipų bibliotekos ilgus amžius vaidino svarbų vaidmenį visuomenės mokymo(si) ir moksliniuose procesuose. Tokie veiksniai, kaip antai: skaitmeninė revoliucija, žinių ekonomika, globali ekonominė krizė

keičia įprastą bibliotekų veiklos aplinką. Pastaruoju metu visame pasaulyje ypač plačiai diskutuojamas pakitęs akademinis ir mokslinių bibliotekų vaidmuo (Borgman, 2008; No brief..., 2008; Shared services... 2006; ir kt.). Pasaulinė ekspertų grupė nuo 2007 m. kuria globalios mokslinės bibliote-

kos (*Global Research Library* – GRL) viziją ir diskutuoja įvairiais tokios bibliotekos veiklos aspektais. JAV Bibliotekų ir informacinių išteklių tarybos (CLIR – *Council on Library and Information Resource*) ataskaitoje „No brief candle: reconceiving research libraries for the 21st century“ teigiama, kad turėtų būti iš naujo peržiūrėta mokslinių bibliotekų individualybė; jos turėtų būti suvokiamos kaip daugiainstituciniai dariniai. Vienoje iš ataskaitos rekomendacijų siūloma: „sparčiai plintančių skaitmeninių tinklų, skaitmeninių bibliotekų ir mokslinės aplinkos veikiamos daugelis bibliotekų turėtų atsisakyti spausdintinių knygų įsigijimo dubliavimo, sudaryti koalicijas, kurios sumažintų komplektavimo išlaidas ir suteiktų galimybę dalytis darbuotojais konsorciūmų, federacijų formomis. Bendradarbiavimas pradėtų taupyti išteklius, juos bibliotekos galėtų panaudoti kitai veiklai, susijusiai su pagalba mokymui(si) ir mokslui“ (No brief..., 2008, p.10).

Individuali biblioteka nebegali aprūpinti savo vartotojų visais spaudiniais ir kitais informacijos šaltiniais (skaitmeniniais ar neskaitmeniniais), todėl bibliotekos turi sukurti naujas fondų plėtotos strategijas, kurios būtų suderintos su mokslinėmis strategijomis ir prioritetais. Kita vertus, mokslininkai siekia prieigos prie plačios apimties turinio, nuo knygų iki žurnalų, vaizdų ir duomenų. Mokslininkai pageidauja prieigos pačiais įvairiausiais būdais: bibliotekose, laboratorijose, savo namuose, darbo vietose, taip pat tiesiogiai bendraujant. Nė viena biblioteka individualiai negali suteikti prieigos prie visų informacijos šaltinių, kurie mokslininkams reikalingi, todėl prieigos problema aštrėja. Bibliotekoms tenka spręsti informacijos aprūpinimo ir paklausos suderinimo problemą.

Vienas iš galimų sprendimo būdų – glaudesnis bibliotekų bendradarbiavimas, tenkinant vartotojų poreikius. Jau įprastomis bibliotekų bendradarbiavimo formomis tapo įvairūs bibliotekų tinklai, susivienijimai, konsorciūmai, asociacijos.

Radikaliausia suvienytos bibliotekų veiklos forma specialistai pripažįsta jungtines bibliotekas.

Dar 1933 m. knygoje „Įvadas į bibliotekininkystės mokslą“ („Introduction to Library Science“ Pierce Butler rašė: „didelėje bendruomenėje, aptarnaujamoje daugelio bibliotekų, nesant kooperacijos arba ją ignoruojant, skatinamas brangus veiklos ir įrangos naudojimo dubliavimas. koncepcija, kad atskiros institucijos gali tapti sudedamaisiais bendros organizuotos sistemos, kuri galėtų sujungti fondus ir nustatyti įvairias specializuotas pareigas, elementais deja, dar yra utopija“ (Butler, 1933, p.114)

Kad ši utopija XXI amžiuje yra virtusi realybe, pažymi daugelis autorių (J. S. C. Wilson, 2007; S. McNicol, 2008; A. Bundy, 2009; J. Hansson, 2010) tvirtindami, jog jungtinės bibliotekos vis labiau tampa populiarios. Jungtinės bibliotekos kuriasi JAV, Kanadoje, Australijoje, Europoje, apie jas diskutuojama konferencijose, profesinėje spaudoje.

Bibliotekininkystės praktikai, mokslininkai ir vadovai (daugiau nei šimtas dalyvių iš vienuolikos šalių) 2007 m. buvo susirinkę į jungtinių bibliotekų konferenciją, vykusią Jungtinėje Karalystėje, Mančesteryje (Manchester). Šios konferencijos pranešimai prieinami internete¹. 2011 metų lapkričio 3–4 dienomis tarptautinė jungtinių bibliotekų konferencija planuojama Adelaidėje (Australija)².

¹ <http://www.ebase.bcu.ac.uk/events/joint-use-conference.htm>

² <http://www.combilib.net/IntlConf.html>

Šiaurės ir Baltijos šalyse nuo 2005 metų veikia jungtinių bibliotekų tinklas CombiLib, kurio 2010 metų gegužę Valmieroje (Latvija) vykusioje konferencijoje „Peržengiant ribas – inovacijos ir tarpdiscipliniškumas šiandieniniame bibliotekų darbe“ („Crossing borders – innovations and interdisciplinarity in the library work today“) dalyvavo ir viena iš šio straipsnio autorių. CombiLib veikloje dalyvauja dvi Latvijos jungtinės bibliotekos, veikiančios Valmieroje ir Ventspilyje, sujungusios viešąsias ir kolegijų bibliotekas. Apie CombiLib veiklą informacija prieinama internete³.

Jungtinių bibliotekų tema pasaulyje paskelbta nemažai publikacijų, šių bibliotekų problemai skirtas visas žurnalo „Library trends“ 2006 numeris (Vol. 54, No. 4), internete prieinama keletas šios temos bibliografijų (Joint-use libraries... 2007, 2010, Kendall).

Jungtinės bibliotekos, atsiradusios po nepriklausomybės atkūrimo (1990), statistiniu požiūriu Lietuvoje yra pakankamai plačiai paplitusios; jos išskiriamos statistikos leidiniuose, aptariamose publikacijose. Dauguma šių publikacijų skirtos praktinėms jungtinių bibliotekų problemoms analizuoti – aptarti mokyklų ir viešųjų bibliotekų filialų jungimo atvejus. Apie viešųjų bibliotekų filialų ir mokyklų jungtines bibliotekas rašė G. Ivaškevičienė (1995; 1999), R. Kvietkauskienė (1994; 2003); L. Matiukaitė (2005); D. Jaskonienė (1995; 2002; 2007; 2008); S. Minelgienė (2008) ir kt. Iki šiol gilesnės šių bibliotekų veiklos analizės ir įvertinimo, išskyrus gal G. Ivaškevičienės (1995; 1999) ir L. Matiukaitės (2005) publikacijas, pasigendama. Kai kuriose publikacijose (Kvietkauskienė, 2003)

ši bibliotekų bendros veiklos forma vertinama gana kritiškai. Be to, susipažinus su statistikos duomenimis ir minėtomis publikacijomis, galima teigti, kad Lietuvoje veikia tik vieno tipo jungtinės bibliotekos, kai daugiausia kaimo vietovėse sujungiamas savivaldybių viešųjų bibliotekų filialai ir kaimo mokyklų bibliotekos.

Straipsnio objektas – jungtinės bibliotekos kaip viena iš bibliotekų bendradarbiavimo formų.

Straipsnio tikslas – remiantis atliktos apklausos duomenimis ir literatūros analize, atskleisti jungtinių bibliotekų, kaip perspektyvios bibliotekų bendradarbiavimo formos, galimybes.

Straipsnio esminė konceptuali pozicija – Lietuvoje yra palanki situacija atsirasti įvairesnių bibliotekų junginių.

Tyrimo metodai – straipsnį rengiant naudoti sisteminės mokslinės literatūros, anketinės analizės, informacijos grupavimo, sisteminimo, lyginimo ir apibendrinimo metodai.

Bibliotekų bendradarbiavimas – šiandienų bibliotekų aktualija

Bibliotekų bendradarbiavimo problematika aktuali ir dabar pasaulyje diskutuojama tiek bibliotekininkų praktikų, tiek bibliotekininkystės mokslininkų. Dažniausiai minimos bibliotekų bendradarbiavimo priežastys: didėjančios leidinių kainos, infliacija, finansavimo mažinimas, skaitytojų skaičiaus augimas, didėjančios naujų technologijų kainos. Ko gero, pats svarbiausias paskutinių metų veiksnys, lėmęs dabartinį bendradarbiavimo „bumą“, yra spartus technologijų naudojimo bibliotekose plitimas. Dėl plataus technologijų naudojimo vis svarbesni tampa įvairūs tinklai, kuriuose dalijamasi patirtimi ir idėjomis. Biblio-

³ <http://www.combilib.net/>.

tekininkai vis labiau linkę diskutuoti technologinių pokyčių tema, dalytis patirtimi ir koordinuoti mokymo programas.

Maurice Line nuomone, daugelis veiksmų, darančių įtaką bendrai bibliotekų veiklai, yra ypač svarbūs (tinkami, aktualūs) bendradarbiaujant. Tarp pagrindinių tokių veiksmų, be informacijos technologijų, Line mini ir mažėjantį bibliotekų finansavimą, kuris, jo nuomone, turi tiek neigiamą, tiek teigiamą įtaką šioms institucijoms bendradarbiauti. Mažėjantis bibliotekų finansavimas – universali bibliotekų problema, skatinanti bibliotekas ne tik siekti savanaudiškų tikslų, bet ir ieškoti bendradarbiavimo būdų, kurie galėtų sumažinti finansinę įtampą (Line, 1997, p. 66).

Kitas svarbus, Line nuomone, veiksnys, kurį suformavo technologijos, yra bibliotekų veiklos ir paslaugų ribų nykimas. Nyksta ribos tarp leidėjų, informacijos tiekėjų ir bibliotekų. Akademiniuose institucijose Line pažymi bibliotekų, kompiuterijos ir mokymo išteklių padalinių, o vietos savivaldybėse – bibliotekų ir kitos kultūrinės veiklos susiliejamą (Line, 1997, p. 67).

Maurice Line teigia, kad bibliotekų jungtinės veiklos tikslas – užtikrinti kiek galint efektyvesnę bibliotekos ir informacijos tarnybų išteklių naudojimą, suteikiant visiems gyventojams vienodą prieigą prie informacijos (Line, 1997, p. 65).

Įvairūs autoriai (Milne, 2002; Maceviciute, 2004; McNicol, 2006; 2008) taip pat pažymi spartaus technologijų diegimo bibliotekose ir mažėjančių biudžetų įtaką bendradarbiavimo iniciatyvoms, kai ypač tikimasi sumažinti individualias išlaidas įsigyti elektroninių išteklių ir personalo mokymo programoms.

Ronald Milne teigimu, bendradarbiavimas (ypač viešosioms bibliotekoms) yra

būtinasis, siekiant optimizuoti finansinių ir kitų išteklių naudojimą, išplėsti vartotojų aprūpinimo sritis ir suteikti vertę viešajam finansavimui (Milne, 2002, p. 122). Pasak SAILS (*Staff development for Access to Information and Learning in Sunderland*) projekto analitikų, pagrindiniai bendradarbiavimo pranašumai yra tokie: geresnė vartotojų prieiga prie kitų institucijų informacijos išteklių, sustiprėjęs bibliotekų partnerių statusas, bibliotekų teikiamų paslaugų pagerinimas, darbuotojų diskusijų grupių sukūrimas, pasidalijimas idėjomis ir materialine baze (Willson, 2007, p. 13).

Elenos Macevičiūtės nuomone, nepaisant visų problemų, kompromisų ir aukų, bendros veiklos modelis naudingas individualioms bibliotekoms. Nors daugeliu atvejų bendradarbiavimas ir neleidžia sutaupyti daug lėšų (jų reikia ryšiams palaikyti, silpnėsių partnerių paramai, naujiems informacijos šaltiniams įsigyti), tačiau jis teikia galimybę efektyviau naudoti visus turimus išteklius, patraukti finansuojamų institucijų dėmesį, gauti didesnes nuolaidas iš tiekėjų ir apsaugoti visų potencialių vartotojų interesus (Maceviciute, 2004, p. 7).

Kaip teigia Sara Mudd and Andy Havens, bibliotekos visada aprūpindavo savo vartotojus ir kolegas bendrai vartojamais ištekliais dažniausiai mažesnėmis kainomis ir įvairios bendradarbiavimo pastangos visada buvo skirtos dalytis ištekliais. XXI amžiuje bibliotekos siekia išplėsti finansinio bendradarbiavimo ribas ir įtraukti daugiau partnerių iš kitų bendruomenių ar veiklos sričių. Vis daugiau žmonių ir grupių yra susiejami technologijų vartojimo ir siekia kūrybiškai dalytis savo interesais ir ištekliais. Konkurencija dėl informacijos vartotojų pritraukimo didėja ir XXI am-

žiaus bibliotekoms tenka vis daugiau naudoti plačias, lanksčias bendradarbiavimo iniciatyvas, kad pasinaudotų joms teikiama iššūkiais ir galimybėmis. Daugelyje veiklos sričių bendradarbiavimas nėra natūrali tendencija ar numatoma aplinka. Savarankiškumas, tiekėjų vartotojų santykiai ir konkurencija yra lengviau suvokiama ir dažnai reikia mažiau rizikos. Ne taip kaip kitai veiklai, bendradarbiavimas yra esminis dalykas bibliotekų veikloje. Kai [bibliotekų] institucijos dirba kartu taupydamos pinigus ir laiką, kad efektyviau pasiektų vartotojus ir aprūpintų juos bibliotekose, muziejuose ir archyvuose saugomais unikaliais ištekliais, jos sustiprina bendradarbiavimo reikšmę (Mudd & Havens, 2009, p. 9).

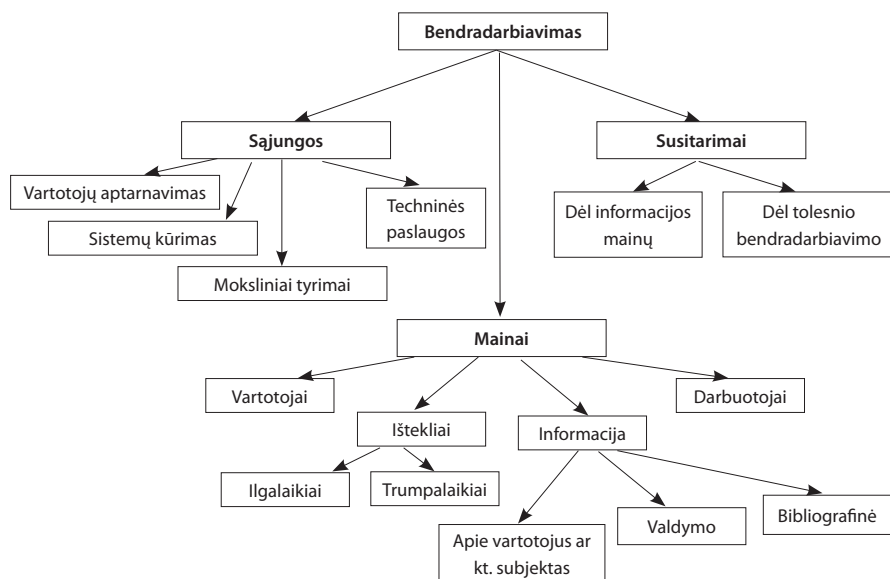
Bibliotekų bendradarbiavimo modeliai

Reikia pažymėti, kad bibliotekų bendradarbiavimas vyksta visame pasaulyje ir pasi-

reiškia labai įvairiomis formomis, todėl ir literatūroje aptinkama įvairių požiūrių į bibliotekų bendros veiklos formas. Tommaso Giordano išskiria tris bibliotekų bendradarbiavimo modelius Europoje: nacionalinę centralizuotą, nacionalinę decentralizuotą ir regioninę, pažymi, kad jų paplitimas ir naudojimas įvairiose šalyse skirtingas (Hormia-Poutanen, 2006, p. 360).

Savo straipsnyje apie bibliotekų bendradarbiavimą Elena Macevičiūtė (2004) pateikia praktinį bendradarbiavimo modelį (1 pav.), sukurtą Tomo Vilsono (Tom Wilson, 1975), ir teigia, jog labiausiai įprastas ir plačiausiai paplitęs bibliotekų bendradarbiavimo tipas yra mainai, apimantys dalijimąsi materialiniais ištekliais ir įvairia informacija.

Elena Macevičiūtė (2004) pateikia tris pagrindinius bibliotekų bendradarbiavimo tipus: *mainus* (labiausiai paplitusią formą, kurią apibūdina dalijimasis ištekliais ir informacija, personalu bei kitų bibliotekų

1 pav. Bibliotekų bendradarbiavimo tipologinė schema (Pagal T. D. Wilson, 1975)

vartotojų aptarnavimas), *sąjungas* (angl. *coalition*) – išteklių suvienijimą tam tikram tikslui, paslaugų teikimą, tyrimų įgyvendinimą) ir *susitarimus* arba *bendrą veiklą* (angl. *co-option*), kai bibliotekų vadovai / lyderiai dalyvauja bendruose muziejų, universitetų, archyvų vadovaujančiuose organuose (tarybose), kad galėtų keistis informacija ir plėtoti bendradarbiavimą (Macevičiūtė, 2004, p. 3). Autorė pažymi, kad šie bendradarbiavimo tipai pasireiškia trimis lygiais: (vietiniu, regioniniu ir tarptautiniu). Macevičiūtės nuomone, visi minėti bibliotekų bendradarbiavimo tipai buvo aptinkami seniai. Milvilis Diuji (Melvil Dewey) parašė pirmąjį savo straipsnį apie bibliotekų kooperaciją 1876 m., kuriame nurodytos pagrindinės bendradarbiavimo sritys nepasikeitė iki šių dienų. Pagrindinis bruožas, pasak Macevičiūtės, išskiriantis šių dienų bibliotekų bendradarbiavimą, yra tarpusavio bendravimo sudėtingumas (Maceviciute, 2004, p. 5). Šis sudėtingumas, jos nuomone, yra tiesiogiai susijęs su bibliotekų veiklos pokyčiais, nulemtais komunikacijos būdų visuomenėje pokyčių. Fiziniai objektai, ikūniję savyje tam tikrą turinį, vis labiau pakeičiami skaitmeniniais baitais ir elektronais. Pagrindinis ekonominis informacinių paslaugų modelis nuo įsigyto objekto nuosavybės vis labiau keičiasi į vartojimo teisių nuomą ar išperkamąją nuomą. Bibliotekų virsmas iš dokumentų saugyklų į informacijos prieigos tiekėjų, prasidėjęs XX amžiuje, įgauti vis spartesnę greitį (Maceviciute, 2004, p. 3).

Bibliotekos ir bibliotekininkai susiduria su vis didesniu skaičiumi informacijos tiekėjų rinkoje. Bendradarbiavimas suteikia bibliotekoms ekonominę jėgą, kuri padeda sušvelninti kai kuriuos šio tūkstantmečio

padarinius ir teikti paslaugas senoviškai. Didelės bibliotekų grupės (konsorciumai) yra tapę pagrindiniais derybininkais informacinių produktų rinkoje ir gali priešpriešinti savo jėgą didėjantiems tiekėjų reikalavimams. Minėti autoriai pažymi, kad bibliotekų bendradarbiavimas susiduria ir su pasipriešinimu.

Macevičiūtė, savo straipsnyje skirdama daugiausia dėmesio regioniniam bendradarbiavimui, išskiria pagrindinius šio lygio bibliotekų bendradarbiavimo skatinimo (angl. *drivers*) bei pasipriešinimo arba slopinimo (angl. *inhibitors*) veiksnius. Macevičiūtė mini tokius pagrindinius bendradarbiavimą skatinančius veiksnius: technologijas, finansinę situaciją, lengvą informacijos išteklių prieigą ir tarptautinių organizacijų reikalavimus. Pagrindiniais pasipriešinimo (slopinimo) veiksniais ji įvardija: institucinę nepriklausomybę ir konkurenciją, sistemų fragmentizaciją ir pasipriešinimą pokyčiams (Maceviciute, 2004, p. 5).

Macevičiūtės teigimu, bibliotekose kaip natūraliose bendradarbiaujančiose institucijose dirba žmonės, išmanantys pačius moderniausius technologinius instrumentus, galintys tvarkyti pačius sudėtingiausius visuomenės produktus – informaciją ir žinias – ir dirbti kartu sprenddami globalaus bendradarbiavimo skaitmeninėje aplinkoje problemas (Maceviciute, 2004, p. 7).

Jungtinė biblioteka – suvienytos bibliotekų veiklos forma

Bibliotekininkystės kaip profesijos ateitis pagrįsta bendradarbiavimu tiek vienu su kitais, tiek su kitais profesionalais ir, Alan'o Bundy (2003) teigimu, jungtinės bibliotekos yra aukščiausia šio bendradarbiavimo forma.

Istoriškai, anot Saros McNicol (Sarah McNicol), jungtinės (angl. *joint-use*) bibliotekos buvo suvokiamos kaip „dvigubo naudojimo“ (angl. *dual-use*) ir „mokyklos-bendruomenės“ (angl. *school-community*) bibliotekos. Šiandien yra aptinkami gana įvairūs jungtinių bibliotekų modeliai ir partnerystės deriniai: yra nemažai kolegijų viešųjų, universitetinių viešųjų, medicinos viešųjų, medicinos universitetinių ir kt. bibliotekų. Taip pat egzistuoja ir „trigubos“ bibliotekos ir bibliotekos, kurios susijungusios su kitomis informacijos tarnybomis (McNicol, 2008).

Labiausiai paplitęs jungtinių bibliotekų apibrėžimas, apibūdinantis jungtines bibliotekas taip: „formalių susitarimų tarp dviejų ar daugiau individualių institucijų rezultatas, kuris suteikia dviejų ar daugiau vartotojų grupėms vienodą prieigą prie išteklių, paslaugų ir patalpų“ (Bundy, 1997).

Elektroniniame žodyne ODLIS (*Online Dictionary for Library and Information Science*) jungtinės bibliotekos apibūdinamos kaip „kooperatyvinis susitarimas tarp bibliotekos ir kitos institucijos, tokios kaip mokykla, bendruomenės koledžas ar universitetas, kai abi institucijos bendrai naudojasi tomis pačiomis patalpomis, ir / ar fondais“ (Online...). Žodyne pateikiamas tokios partnerystės pavyzdys JAV, San Chose, Kalifornija (San Jose, California), kai susitarimu tarp San Chose miesto ir San Chose universiteto (San Jose State University) miesto viešojo ir universiteto bibliotekos dalijasi tuo pačiu pastatu ir fondais.

Keturių tomų Bibliotekininkystės ir informacijos mokslų enciklopedijoje („Encyclopedia of Library and Information Science“) jungtinės bibliotekos, pristatytos terminu „shared libraries“, yra apibūdinamos „kaip visiškai integruota institu-

cija, veikianti viename pastate ir teikianti mokymo proceso aprūpinimo paslaugas mokyklai bei platesnes bibliotekines paslaugas bendruomenei“. Šio pristatymo autorė Peggy Conaway teigia, kad dviejų sujungtų institucijų vaidmenys ir funkcijos dažniausiai susiliejusios ir tokia biblioteka iš esmės funkcionuoja kaip vienas organizmas (Conaway, 2003, p. 2636).

Daugelis jungtinių bibliotekų personalo ir kitų profesionalų pažymi, kad vartotojams nėra svarbu, kas teikia paslaugas, jie labiau susirūpinę prieiga ir jiems reikalingomis paslaugomis. Tačiau McNicol pažymi, kad kai kurių jungtinių bibliotekų partneriai ne tiek sutelkia dėmesį į vartotojus, kiek rūpinasi savo individualybės ir organizacijos tapatumo išlikimu (McNicol, 2008).

Karen Dornseif teigimu, nėra vienintelio jungtinių bibliotekų modelio. Kiekvienas atvejis rado ne tik kiekvieno partnerio institucinę kultūrą, misiją ir aplinkybes, bet ir yra unikalus jų derinys, veikiantis bendrose patalpose. Kad ir koks būtų junginys, partnerystė jungtinėje bibliotekoje yra balansavimas tarp autonomijos ir bendradarbiavimo, kuris prasideda ankstyvajame planavimo periode ir trunka visą jungtinės bibliotekos egzistavimo laiką (Dornseif, 2001, p. 101).

Idealiu atveju pati jungtinė biblioteka nusprendžia, kaip ekstensyviai bus integruoti fondai, veikla, paslaugos ir ištekliai, atsižvelgiant į jungtinės bibliotekos vartotojų poreikius, tačiau šie sprendimai, Dornseif teigimu, dažniausiai pagrįsti kiekvieno partnerio autonomijos poreikiais. Ši autorė pateikia tris integracijos laipsnius. *Minimalią* integraciją, Dornseif nuomone, dažniausiai pasirenka didelės, gerai veikiančios bibliotekos. Tokiais atvejais dvi bibliotekos

naudojasi bendromis patalpomis. *Atrankinės* integracijos galimi du variantai. Pirmu atveju partneriai pasidalija išpareigojimais, kurie dažniausiai susiję su bibliotekų stiprybėmis ar specializacija. Kitu atveju integracija pagrįsta specifiniais vartotojų poreikiais. Visiškos integracijos atveju dviejų bibliotekų – partnerių yra suvienijamos misijos, sujungtas ir specialiai įvairius vartotojus aptarnauti apmokytas personalas, fondai yra integruoti tiek lentynose, tiek kataloguose prieinami vartotojams, visos bibliotekos erdvės prieinamos visiems vartotojams. Tokio tipo jungtinės bibliotekos veikia vadovaudamosi bendra politika ir darbo tvarka (Dornseif, 2001, p. 107).

Jungtinių bibliotekų kūrimo siekis turėtų būti ne tik dviejų ar daugiau organizacijų bendra veikla, bet labiau lanksčios ir atliepančios informacinės ir mokymosi aplinkos, kuri atitiktų XXI amžiaus bibliotekų vartotojų poreikius, kūrimas. Ne visada visiškai integruotos paslaugos turėtų būti tinkamiausias sprendimas, jungtinių bibliotekų modeliai turėtų labiau priklausyti nuo vietos aplinkybių. Geros jungtinės bibliotekos yra natūraliai orientuotos į vartotojus ir suinteresuotos suteikti jiems kuo geresnes paslaugas, neatsižvelgiant į tai, kokias institucijas jos sujungia.

Bibliotekininkams jungtinėje bibliotekoje yra suteikiama galimybė kurti kai ką visai nauja ir išskirtinį. Jie turi galimybę bendrauti su naujomis vartotojų ir personalo grupėmis, jie mokosi naujų įgūdžių, perpranta naujas žinių sritis, mokosi veikti naujoje organizacinėje kultūroje (Dornseif, 2001, p. 115).

Jungtinės bibliotekos gali būti vertinamos kaip postmodernios organizacijos dėl jų lankstumo, neryškių ribų ir bendradarbiaujančių vidaus struktūrų. Galima sutikti

su Kathlin Ray (2001), teigiančia, jog esminė jungtinių bibliotekų ypatybė yra ne ta, kad jos sudarytos iš sudedamųjų dalių, bet jų santykiai, bendruomeniškas, partnerystės ir bendradarbiavimo jausmas.

Išgyvenusios bandymų laikotarpį, kurio metu buvo kritikuojamos vadovų, profesinių organizacijų, mokslininkų, McNicol manymu, XXI amžiuje šios bibliotekos pagaliau įsivyras. Šios autorės nuomone, jungtinės bibliotekos yra unikaliai tinkamos dabartiniam politiniam klimatui ir vykstantiems pokyčiams visuomenėje. Jos skatina bendradarbiaujantį ir partnerišką darbą, gali būti gera priemone, skatinančia nuolatinį mokymąsi, ypač tose bendruomenėse, kur švietimas tradiciškai nebuvo vertybė. Ir kas svarbiausia – kurti labiau lygiateisę visuomenę (McNicol, 2008).

Nepaisant šių bibliotekų ilgos istorijos, jungtinėms bibliotekoms būdingos inovacijos ir eksperimentavimas. Kuriami nauji paslaugų teikimo modeliai, į kuriuos, be universiteto ar viešosios bibliotekos, įtraukiami archyvai ir kai kurios kitos vietos institucijos.

Jungtinių bibliotekų savitumas, pasak Joacim Hansson, leidžia jas priskirti naujai bibliotekų formai su unikalia tapatybe (Hansson, 2006). Hansson savo naujaušioje knygoje „Libraries and Identity: The role of institutional self-image and identity in the emergence of new types of libraries“ (Chandos Publishing, 2010) analizuoja institucinės tapatybės (angl. institutional identity) raišką naujo tipo bibliotekose – jungtinėse ir skaitmeninėse. Profesinė tapatybė šioje knygoje pateikiama kaip problemiška ir mažai tirta sritis, tampanti aktualia tradicinėms viešosioms ir akademinėms bibliotekoms transformuojantis į naujus pavidalus.

Hansson teigimu, aiškios ribos tarp bibliotekų tipų – tai XIX a. paveldėjimas ir XX amžiuje ši situacija keitėsi: skirtumai tarp bibliotekų tipų ėmė nykti. Šio autoriaus nuomone, atskiri bibliotekų tipai susijungs ir išsivystys nauji bibliotekų tipai (Hansson, 2010, p. 34). Hansson nurodo pagrindines šio pokyčio priežastis: švietimo reforma, gražinusi didelį suaugusiųjų skaičių į mokyklas ir universitetus bei spartus technologijų (ypač interneto) vystymasis (Hansson, 2010, p. 29). Šie procesai, anot Hansson, keičia tradicinius viešųjų ir akademinių bibliotekų vaidmenis visuomenėje. Dominuojant naujam požiūriui į mokymąsi ir žinias, viešosios bibliotekos yra priverstos perimti naujas vertybes, palankesnes viešajai švietimo sistemai, o tradicinį universitetų ir kolegijų bibliotekų uždaramą keičia spartus studijuojančių skaičiaus augimas bei naujoviškų mokymo (si) formų plitimas. Anksčiau savybė būti vieša susitikimų vieta buvo priskiriama labiau viešosioms bibliotekoms, o dabar tai tampa ir akademinių bibliotekų būtinybe. Daugelis akademinių bibliotekų atveria savo fondus viešajai publikai, savo patalpose įrengia viešąsias rekreacines erdves (kavines, parodų sales ir kt.).

Kalbėdamas apie jungtinių bibliotekų ateitį, Hansson (2007) teigia, kad ateityje dauguma bibliotekų galės vadintis jungtinėmis, nes šiuo terminu bus apibūdinamas ne tik atskiras bibliotekos tipas, bet ir daugelyje bibliotekų taikomi jungtinių paslaugų principai (McNicol, 2008, p. 191).

Bibliotekų jungimasis ir galimos šio proceso perspektyvos Lietuvoje

Lietuvos bibliotekų jungimasis prasidėjo po nepriklausomybės atkūrimo 1990 metais. Šiam procesui turėjo įtakos 1990 m.

vasario 12 d. priimtas Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas, Kultūros ir Švietimo ministerijų sujungimas į vieną Kultūros ir švietimo ministeriją bei 1990 m. liepos 5 d. paskelbtas ir išplatintas Kultūros ir švietimo ministerijos raštas „Dėl valstybinių masinių ir mokyklų bibliotekų“. Palankias bibliotekų jungimuisi sąlygas sudarė ir 1995 m. birželio 6 d. priimtas Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas, kurio 11 straipsnyje buvo teigiama: „kaimo pradinėje ir pagrindinėje mokykloje rajono savivaldybės sprendimu biblioteka gali būti nesteigiama, jeigu yra rajono savivaldybės bibliotekos filialas, galintis aptarnauti šias mokyklas“. Šio įstatymo 14 straipsnyje nurodoma, kad „tarpusavio susitarimu, bibliotekos bendriems uždaviniams spręsti gali jungtis į asociacijas, susivienijimus ir kitokius junginius“ (Lietuvos Respublikos bibliotekų..., 1995, p. 2).

Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymo naujoje redakcijoje, paskelbtoje 2004 m. liepos 15 d., tokio straipsnio nebėlo, tačiau 10 straipsnio 8 punkte nurodoma konkretesnė bibliotekų jungimo galimybė: „savivaldybės viešojoji biblioteka savivaldybės tarybos sprendimu gali aptarnauti kaimo pradinę ar pagrindinę mokyklą. Tokiu atveju savivaldybės viešojoji biblioteka ir mokykla sudaro jungtinės veiklos (asociacijos) sutartį“ (Lietuvos Respublikos bibliotekų..., 2004, p. 3).

1989–1993 metais Lietuvoje buvo sujungtos 243 bibliotekos (savivaldybių su pradinėmis mokyklų bibliotekomis – 61, savivaldybių su pagrindinėmis mokyklų bibliotekomis – 153, savivaldybių su vidurinėmis mokyklų bibliotekomis – 29) (Ivaškevičienė, 1995, p. 2). Remiantis statistika, 1990–2000 metais sujungtų bibliotekų skaičius kito: 1994 metais tokių bibliotekų buvo 208,

1998 metais – jau tik 191, o jau 2000 metais šis skaičius vėl pasiekė 208 (Jaskonienė, 2002, p. 6). 2001–2005 metais bendras sujungtų bibliotekų skaičius Lietuvoje nuo 220 (2001) sumažėjo iki 188 (2005) (Jaskonienė, 2007, p. 6). Naujausiame bibliotekų statistikos leidinyje „Lietuvos bibliotekų 2009 m. statistika“ teigiama, jog „sumažėjo sujungtų viešųjų bibliotekų filialų, kurie aptarnavo ir mokyklų bendruomenes, jų metų pabaigoje buvo 116 arba 15 mažiau negu 2008 metais“ (Lietuvos bibliotekų 2009 m. statistika p. 14).

Bibliotekų sujungimą gana kritiškai vertinančiose G. Ivaškevičienės (1995; 1999), D. Jaskonienės (1995), R. Kvietkauskienės (1994) publikacijose autorių pažymima, kad daugeliu atvejų jungtinėmis laikomos bibliotekos nėra iš tikrųjų visiškai sujungtos. R. Kvietkauskienės nuomone, tikrai sujungtomis bibliotekomis galima laikyti tik tas, kurios turi bendras patalpas, fondus ir darbuotojus (Kvietkauskienė, 1994, p. 3). Gilesnę sujungtų bibliotekų Kupiškio rajone analizę pateikusi L. Matiukaitė (2005) įvardijo ne tik tokio jungimosi trūkumus: bibliotekų fondo komplektavimo koordinavimo sunkumus, skirtingų bibliotekų funkcijų derinimą, bet ir kai kuriuos pranašumus: pagerėjusią viešųjų bibliotekų filialų materialinę bazę, praturtėjusius dokumentų fondus, padidėjusį vartotojų skaičių, geresnes bibliotekininkų kvalifikacijos kėlimo sąlygas (Matiukaitė, 2005, p. 149–150).

Remiantis minėtų publikacijų apžvalga ir vertinant Lietuvoje veikiančias jungtines bibliotekas tipologiniu požiūriu, galima teigti, kad Lietuvoje iki šiol buvo iš esmės vienas jungtinių bibliotekų tipas, kai savivaldybės viešųjų bibliotekų kaimo filialai buvo sujungiami su mokyklų bibliotekomis.

Straipsnio autorių nuomone, dabar Lietuvoje yra susidariusios ypač palankios sąlygos atsirasti įvairesnių bibliotekų junginių.

Lietuvoje įgyvendinant aukštojo mokslo reformą pradėta diskusija dėl mokslinių ir aukštųjų mokyklų bibliotekų ateities. Spėjama, kokie bus ateities informacijos vartotojų poreikiai, kokia turėtų būti akademinė ir mokslinė biblioteka, kuri galėtų tenkinti šiuos poreikius. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo bei Kultūros ministerijų iniciatyva rengiama bibliotekų tinklo modernizavimo galimybių studija. Ši galimybių studija turėtų įvertinti dviejų bibliotekos sistemos posistemų – valstybinės reikšmės bibliotekų ir apskričių viešųjų bibliotekų paskirties, funkcijų, paslaugų ir valdymo plėtros galimybes besikeičiančioje visuomenės poreikių, mokslo ir studijų bei valstybės administracinio valdymo aplinkoje (Lietuvos..., 2010). Tikimasi, kad galimybių studija peržiūrės mokslo ir studijų institucijų bibliotekų vaidmenį bendroje informacinėje sistemoje bei pateiks valstybinės reikšmės bibliotekų ir apskričių bibliotekų veiklos ir paslaugų derinimo su aukštųjų mokyklų bibliotekų tinklu pasiūlymų.

Straipsnio autorių nuomone, Lietuvos bibliotekų praktikams ir tyrėjams būtina studijuoti pasaulinę bibliotekų bendradarbiavimo (ypač jungtinių bibliotekų) patirtį ir pagal galimybes kūrybiškai ją taikyti vietos sąlygomis.

Viena iš straipsnio autorių, tuometė Klaipėdos universiteto Komunikacijų katedros bakalaurentė, atliko anketinę apklausą, kuria buvo siekiama išsiaiškinti jungtinių bibliotekų (apskričių viešųjų ir universitetinių) veiklos galimybes Klaipėdoje ir Šiauliuose.

Tyrimo metu buvo parengtos ir išplatintos dvi anketos. Viena – Klaipėdos ir Šiaulių universitetų bei Klaipėdos I. Simonaitytės ir Šiaulių apskričių viešųjų bibliotekų bibliotekininkams, kita – šių miestų minėtų bibliotekų lankytojams. Išvados ir apibendrinimai padaryti išanalizavus 108 atsakytas bibliotekų darbuotojų ir 408 vartotojų anketas.

Dauguma (88 proc.) vartotojų nėra girdėję apie jungtines bibliotekas, 12 proc. yra girdėję apie tokį bibliotekų projektą; 51 proc. apklaustųjų bibliotekininkų teigia girdėję apie jungtines bibliotekas, 49 proc. nėra girdėję apie tokį bibliotekų projektą (naują tipą). Nors anketinėje apklausoje buvo klausama respondentų nuomonės apie mažai jiems girdėtą dalyką, daugelio atsakymų duomenys panašūs į aprašytus kitų užsienio šalių moksliniuose leidiniuose.

Tyrimo metu nustatyta, kad į jungtinės bibliotekos steigimo trūkumus ir pranašumus panašus požiūris tiek bibliotekininkų, tiek vartotojų: 22 proc. bibliotekininkų ir 32 proc. vartotojų mano, kad dokumentų prieiga taps lengviau prieinama, 28 proc. bibliotekininkų ir 34 proc. vartotojų manymu, dokumentų prieiga taps sunkiau prieinama, bei 50 proc. bibliotekininkų ir 34 proc. vartotojų mano prieigą liksiančią nepakitusia. Apklaustųjų bibliotekininkų nuomone, vienas iš didžiausių jungtinės bibliotekos pranašumų – patogį prieigą prie bet kokio pobūdžio literatūros (33 proc.), tokia pati nuomonė ir vartotojų (38 proc.); 26 proc. bibliotekininkų ir 11 proc. vartotojų pažymėjo, kad bus sutaupoma lėšų. Šį pranašumą labiau pabrėžė bibliotekininkai, nes vartotojams tai mažiau aktualu. Vartotojai, matyt, retai susimąsto, kaip dokumentai pasiekia bibliotekas ir koks menkas jų finansavimas.

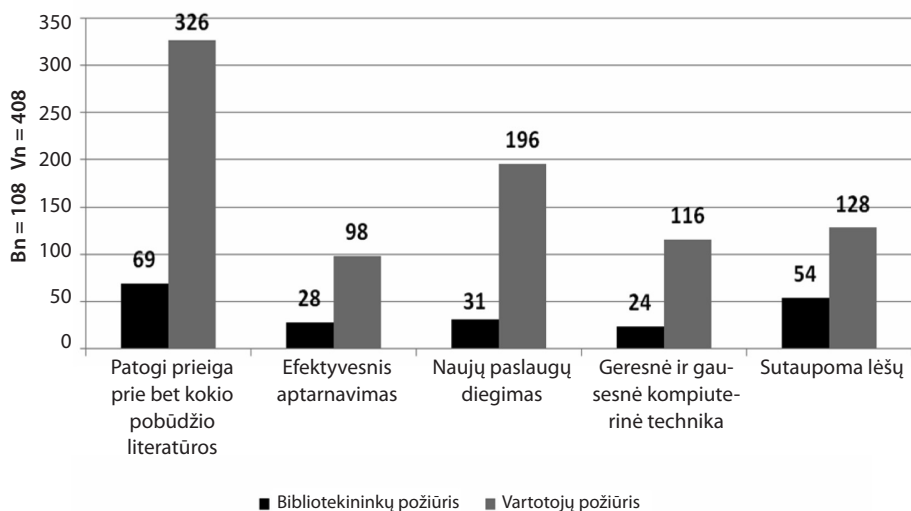
Vartotojams aktualiau yra naujų paslaugų diegimas (23 proc.), o bibliotekininkams naujų paslaugų diegimas – trečioje vietoje (15 proc.). Efektyvesnis aptarnavimas ir geresnė bei gausesnė kompiuterinė technika vartotojų ir bibliotekininkų įvertinta panašiai. Kompiuterinės technikos gausa aktualesnė akademiniams bibliotekoms, kuriose vykdomos paskaitos, grupių užsiėmimai. Lietuvoje dauguma studentų turi asmeninius kompiuterius, todėl kompiuterinės technikos trūkumas ir naudojimosi problemos mažiau pastebimos abiejų tipų bibliotekose. Moksleiviams, viešųjų bibliotekų skaitytojams, kompiuterinė technika yra tam tikras traukos objektas.

Bibliotekininkų ir vartotojų atsakymai nurodant jungtinių bibliotekų trūkumus gana panašūs. Abiejų grupių respondentai paminėjo svarbiausius trūkumus: patalpų problemą ir sunkiai suprantamą pakitusių bibliotekos padalinių darbo veiklą. Bibliotekininkai trūkumus sieja su bibliotekos kaip organizacijos valdymu.

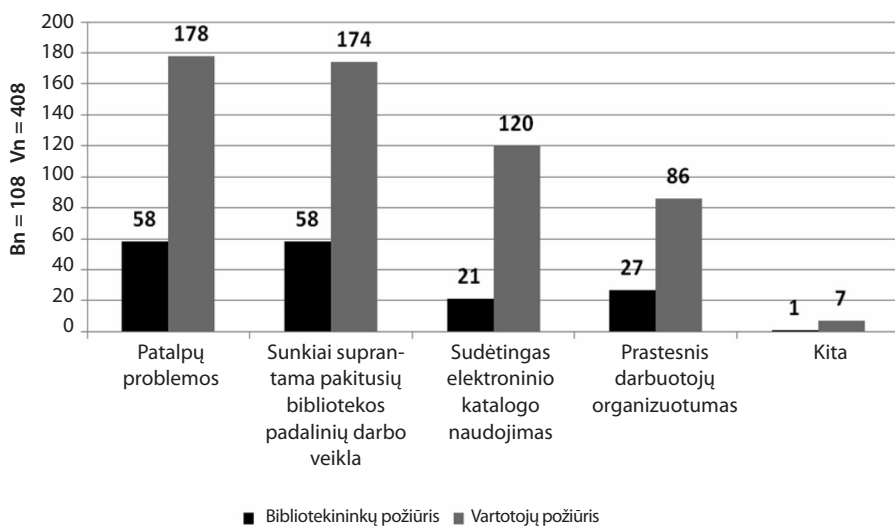
Apibendrinus gautus rezultatus nustatyta, kad 53 proc. bibliotekininkų ir 84 proc. vartotojų mano, kad jungtinių bibliotekų projektas prigyty Lietuvoje ir skatintų dažniau naudotis bibliotekinėmis paslaugomis. Tačiau gerokai mažiau respondentų pritartų steigti jungtines bibliotekas jų gyvenamajame mieste.

Tiriant nustatyta, kad bibliotekų darbuotojams trūksta informacijos apie jungtines bibliotekas. Bibliotekininkai, susipažinę su jungtinių bibliotekų projektais, palankiau jas įvertino.

Vartotojų literatūros pasirinkimą lemia galimybė lankytis skirtingo tipo bibliotekose. Studentai turi didžiausią pasirinkimo galimybę naudotis įvairių bibliotekų paslaugomis: akademinėmis, viešosiomis ir

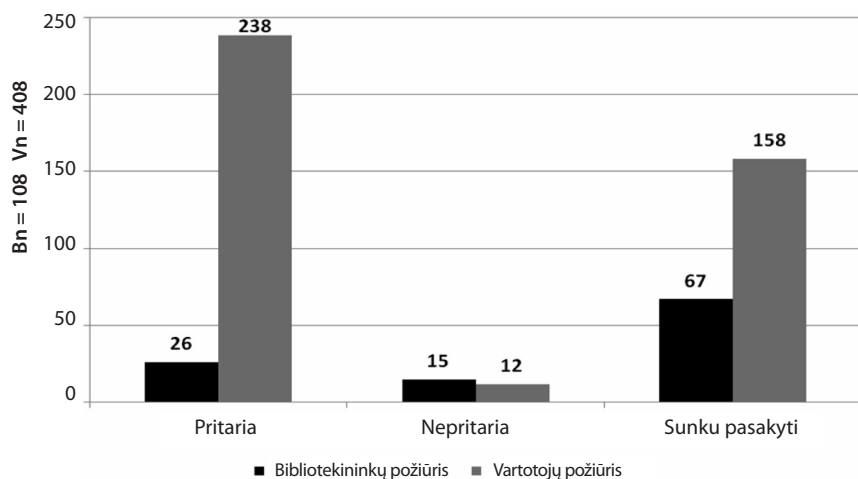
2 pav. Respondentų nuomonė apie jungtinių bibliotekų pranašumus

3 pav. Respondentų nuomonė apie jungtinių bibliotekų trūkumus

mokyklų. Miesto, apskrities bendruomenė taip pat gali lankytis įvairiose bibliotekose, tačiau jų skaitymo galimybės apribotos. Sujungus akademinę ir viešąją biblioteką, įvairių dokumentų prieiga taptų lengvesnė kiekvienam bibliotekos vartotojui.

Bibliotekininkų nuomone, jungtinių bibliotekos steigimas Šiauliuose ar Klaipėdoje pareikalautų papildomų išlaidų iš kiekvieno darbuotojo. Daugelis (54 proc.) nurodė, kad gebėjimas prisitaikyti prie skirtingų vartotojų poreikių aptarnavimo

4 pav. Respondentų nuomonė apie jungtinės bibliotekos steigimą gyvenamajame mieste

būtų viena iš pagrindinių naujų įgūdžių reikmė.

Atlikus tyrimą nustatyta, kad, nepaisant silpno teorinio pasirengimo ir informacijos apie jungtines bibliotekas stokos, respondentai įvardijo problemų svarbą tokiu pat lygmeniu, koku jos analizuojamos užsienio mokslinėje spaudoje. Vieno tipo biblioteka nėra pajėgi suteikti visapusišką informaciją vartotojui. Sujungus bibliotekas, informacija tampa lengviau prieinama vienoje įstaigoje. Visokios informacijos laisva prieiga yra vienas iš veiksmų, galinčių paskatinti dažniau naudotis bibliotekos paslaugomis.

Išvados

Tradiciniai bibliotekų tipai (akademinės, viešosios, mokslinės ir kt.) yra veikiami sparčių pokyčių visuomenėje. Socialiniai, ekonominiai ir politiniai pokyčiai yra pagrindiniai veiksniai, formuojantys šių pokyčių priežastis ir pagrindines kryptis. Skaitmeninė informacijos aplinka ištrynė laiko, erdvės, atstumų sąvokas. Dėl spar-

taus technologijų išsivystymo vartotojui pasidarė nesvarbios profesinės ir institucinės ribos. Pakitusios informacijos kaupimo, perdavimo ir naudojimo formos priverstė skirtingų tipų bibliotekas glaudžiau bendradarbiauti siekiant vieno pagrindinio tikslo – kuo geriau patenkinti informacijos vartotojų poreikius.

Jungtinės bibliotekos, viena iš bibliotekų glaudžiausio bendradarbiavimo formų, jau pakankamai plačiai paplitusios Australijoje, Jungtinėje Karalystėje ir JAV, dar nėra tapusios diskusijų objektu Lietuvos bibliotekinėje bendruomenėje. Yra kaimo mokyklų ir savivaldybių viešųjų bibliotekų kaimo filialų jungimo Kauno, Skuodo, Kupiškio, Šilutės, Plungės ir kt. rajonuose pavyzdžių, pačių bibliotekininkystės specialistų jie kol kas yra vertinami kritiškai net kaip „kraštutiniai atvejai“ ar nepasisekę „eksperimentai“.

Straipsnio autorių nuomone, reikėtų atlikti detalesnius bibliotekų jungimosi atvejų tyrimus, kuriuose būtų galima objektyviai įvertinti tokių projektų pranašumus ir trūkumus, taip pat išaiškinti priežastis, ko-

dėl 1989–2009 metais sujungtų bibliotekų Lietuvoje sumažėjo perpus.

Atsižvelgiant į straipsnyje analizuotose publikacijose iškeltas mintis ir remiantis atliktos anketinės apklausos rezultatais, galima teigti, kad jungtinių bibliotekų projektai Lietuvoje galėtų būti sėkmingai įgyvendinami ne tik kaimo vietovėse, bet ir kai kuriuose miestuose, sujungiant ne tik viešąsias ir mokyklų, bet ir kitų tipų (akademinės, mokslinės ir kt.) bibliotekas. Remiantis atliktos apklausos rezultatais, vartotojai į tokio projekto pritaikymą žvelgia entuziastingiau nei bibliotekininkai.

LITERATŪRA

BALIUTAVIČIŪTĖ, SIMONA (2010). Jungtinių bibliotekų veiklos organizavimas: patirties analizė: bakalauro darbas; moksl. vadovas dr. J. Pupelienė; Klaipėdos universitetas. Socialinių mokslų fakultetas. Komunikacijų katedra. Klaipėda, 2010. 64 p.

BALIUTAVIČIŪTĖ, SIMONA (2010). Jungtinių bibliotekų organizavimo Klaipėdos ir Šiaulių miestuose galimybės. *Lietuva 1990–2010 m.: politinės, ekonominės ir kultūrinės transformacijos: Studentų mokslinės konferencijos medžiaga*. Klaipėda, 2010, p. 207–212.

BORGMAN, Christine L. [2008]. The Research Library of the future: less selection more curation. [interaktyvus]. GRL2020 Position Paper. [žiūrėta 2010 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.grl2020.net/uploads/position_papers/Christine%20Borgman.pdf>

BUNDY, A. (2009). *Joint – Use Libraries – the Ultimate Form of Cooperation* [interaktyvus]. Australian Technology Network. [žiūrėta 2010 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.library.unisa.edu.au/about/papers/jointuse.pdf>>

BUTLER, Pierce. (1933). Introduction to Library Science. [interaktyvus]. Chicago: Chicago University Press, 1933. 118 p. [žiūrėta 2010 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ia331305.us.archive.org/3/items/introductiontoli011501mbp/introductiontoli011501mbp.pdf>>

CONAWAY, Peggy (2003). Shared Libraries. In: *Encyclopedia of library and information science* /

Tai natūralu, nes bibliotekininkai tokią galimybę vertina iš darbo perspektyvos, o vartotojai – iš paslaugų perspektyvos.

Straipsnio autorių nuomone, jungtinės bibliotekos – tai perspektyvi bibliotekų bendradarbiavimo forma, kurios veiklos patirtis turėtų būti plačiau studijuojama ypač Lietuvos apskričių ir daugelio valstybinės reikšmės bibliotekų vadovų, ieškančių savo bibliotekų tapatybės pagrindo ir siekiančių suderinti sparčiai kintamą savo veiklą bei paslaugas su dabartine, iš sovietinių laikų paveldėta Lietuvos bibliotekų sistema.

edited by Miriam A. Drake. 2nd ed. New York, N.Y.: Dekker, 2003. t. 4, p. 2636–2642.

DORNSEIF, Karen A. (2001). Joint use libraries: balancing autonomy and cooperation. *Resource sharing and Information networks*, 2001, vol.12, no.12, p. 103–115.

HANSSON, Joacim (2006). Just Collaboration or Really Something Else? On Joint Use Libraries and Normative Institutional Change with Two Examples from Sweden. *Library Trends*. Spring, vol. 54, no. 4, p. 549–568.

HANSSON, Joacim (2010). *Libraries and identity: the role of institutional self-image and identity in the emergence of new types of library*. Oxford: Chandos Publishing, 2010. 111 p. ISBN 978 1 84334 541 1.

HORMIA-PUOTANEN, Kristine (2006). Consortia in Europe: describing the various solutions through four country examples. *Library Trends*, 2006, Winter, vol. 54, issue 3, p. 369–381.

IVAŠKEVIČIENĖ, Genovaitė (1995). Sujungtos bibliotekos: ar pavyko šis eksperimentas? *Tarp knygų*, 1995, Nr.12, p. 2–3.

IVAŠKEVIČIENĖ, Genovaitė (1999). Sujungtų bibliotekų klausimu. *Tarp knygų*, 1999, Nr. 4, p. 10–12.

JASKONIENĖ, Dalia (2002). Šalies savivaldybių viešųjų bibliotekų 1990–2000 metų veiklos apžvalga. In: *Savivaldybių viešosios bibliotekos 1990–2000 metais*. Vilnius, 2002, p. 5–34.

JASKONIENĖ, Dalia (2007). Šalies savivaldybių viešųjų bibliotekų 2001–2005 metų veiklos apžvalga. In: *Savivaldybių viešosios bibliotekos 2001–2005 metais*. Vilnius, 2007, p. 5–47.

JASKONIENĖ, Dalia (2008). Savivaldybių viešosios bibliotekos 2007 metais. *Tarp knygų*. 2008, nr. 7, p. 1–4.

Joint-Use Libraries: A Bibliography. ALA Library Fact Sheet Number 20. [interaktyvus] Last updated: June 2010 m. [žiūrėta 2010 spalio 24 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.ala.org/ala/professionalresources/libfactsheets/alalibraryfactsheet20.cfm>>

Joint-Use Libraries: a bibliography / Georgia Public Library Service. [interaktyvus] June 2007. [žiūrėta 2010 m. spalio 24 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.georgialibraries.org/lib/collection/jointuselibraries.pdf>>

KENDALL, Susan. Merging Libraries: Bibliography. [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <www.sjsu.edu/~skendal2/bibliography2.doc>

KVIETKAUSKIENĖ, Rimalda (2003). Dėl mokyklų bibliotekų ir viešųjų bibliotekų filialų jungimo. *Šiandien aktualu*. 2003, Nr. 1 (28), p. 138–139.

KVIETKAUSKIENĖ, Rimalda (1994). Bibliotekų tinklo būklė: faktai ir argumentai. *Tarp knygų*, 1994, Nr. 2, p. 1–3.

Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas: 1995 m. birželio 6 d. Nr. I-920 (1995). *Tarp knygų*, 1995, Nr. 7, p. 1–5.

Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymo pakeitimo įstatymas: 2004 m. liepos 15 d. Nr. IX-2378. (2004). *Tarp knygų*, 2004, Nr. 9, p. 1–5.

Lietuvos bibliotekų 2009 m. statistika (2010). / parengė Antanas Senkus; spec. red. Rimalda Kvietkauskienė. 2010. 231 p.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija: išankstinis kvietimas teikti paraiškas pagal tyrėjų karjeros programos 5.4 priemonę „Mokslo ir studijų būklės tyrimai“ [interaktyvus]. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2010 [žiūrėta 2010 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/smm/failai/isankstinis_kvietimas_teikti_paraiskas_2.pdf

LINE, Maurice B. (1997). Co-operation: the triumph of hope over experience? *Interlending & Document Supply*, 1997, vol. 25, no. 2, p. 64–72.

MACEVICIUTE, Elena. (2004). To be or not to be together: is there a choice?: A key-note paper. The

25th Annual IATUL Conference “Library management in changing environment”, Krakow, Poland. [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. spalio 24 d.] Prieiga per internetą: <http://www.iatul.org/doclibrary/public/Conf_Proceedings/2004/Elena20Maceviciute.pdf>

MATIUKAITĖ, Lina (2005). Sujungtosios bibliotekos Kupiškio rajone: patirtis, privalumai ir trūkumai. *Šiandien aktualu*, 2005, Nr. 1 (32), p. 139–144.

MINELGIENĖ, Stanislava. (2008). *Skuodo savivaldybės viešoji biblioteka: veiklos ataskaita* [interaktyvus]. Skuodo savivaldybės viešoji biblioteka, 2007 [žiūrėta 2010 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.svb.lt/2007_Skuodo_Ataskaita.pdf>

McNICOL, Sarah. (2008). *Joint-use libraries: libraries for the future*. Oxford: Chandos publishing, 230 p. ISBN 978 1 84334 384 4.

McNICOL, Sarah (2006). What makes a joint use library a community library? *Library Trends*, 2006, vol. 54, no. 4 (Spring), p. 519–534.

MILNE, Ronald. *The ‘distributed national collection’ access, and cross-sectoral collaboration: the Research Support Libraries Programme*. [interaktyvus]. Žiūrėta 2010 m. spalio 24 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.ariadne.ac.uk/issue31/rslp/>>

MUDD, Sara; and Havens, Andy. (2009). Library Cooperation in the 21st Century: Combining forces to achieve more. [interaktyvus]. *NextSpace*, 2009, June, no. 12, p. 4–9. [žiūrėta 2010 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.oclc.org/nextspace/012/download/nextspace_012.pdf>

No brief candle: Reconceiving research libraries for the 21st century. [CLIR Report]. [interaktyvus] Washington D.C., 2008. 74 p. [žiūrėta 2010 m. spalio 24 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.clir.org/pubs/abstract/publ142abst.html>>

Online Dictionary for Library and Information Science (ODLIS) by Joan M. Reitz. [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. spalio 24 d.] Prieiga per internetą: <http://lu.com/odlis/odlis_J.cfm#>

RAY, Kathlin L. (2001). The Postmodern Library in an Age of Assessment. *Crossing the Divide: Proceeding of the 10th National Conference of the Association of College and Research Libraries* [interaktyvus] (Chicago: American Library Association, 2001). [žiūrėta 2010 m. spalio 24 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/events/pdf/kray.pdf>>

Shared services in the higher education sector: Report to HEFCE by KPMG, [interaktyvus] 2006,

July. [žiūrėta 2010 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.hefce.ac.uk/pubs/rdreports/2006/rd15_06/rd15_06.pdf>

Wilson, James S. C. (2007). Library collaboration in Scotland: The Benefits and Issues (with particular emphasis on the ELISA & ALF regional collaborative groups): dissertation MSc Information and Library Studies; [interaktyvus] Dept. Of Computer and Information sciences; University of Strathclyde (UK), 2007. 79 p. 152 [žiūrėta 2010 m. spalio 24 d.]

Prieiga per internetą:<<http://www.edinburghlibrariesagency.info/wp-content/uploads/2008/01/james-wilson-ils-dissertation.pdf>>

Wilson, T. D. (1975). Local library co-operation in the service of higher education. *Journal of Librarianship*, [interaktyvus] 1975, vol. 7, no. 3, p. 143–152 [žiūrėta 2010 m. spalio 24 d.] Prieiga per internetą: <<http://informationr.net/tdw/publ/papers/1975Coop.html>>

JOINT LIBRARY – A NEW MODEL OF LIBRARY CO-OPERATION, A NEW TYPE OF LIBRARY OR A NEW FORM OF FUTURE LIBRARIES?

Janina Pupelienė, Simona Baliutavičiūtė

S u m m a r y

Today, no one individual library can provide access to all information resources needed to their users. The problem of access is growing, and libraries have to accommodate information provision and demand. A possible solution of this problem is a close co-operation of libraries in order to satisfy users' needs. Various networks, unions, consortiums of libraries are the most common forms of such co-operation. The most radical form of today's library co-operation is establishment of joint-use libraries. Library co-operation and particular joint-use libraries are shown as very useful for individual libraries in the article. Authors of the article give attention to various sides of joint-use library practice. They present the latest publications (Hansson, 2010) where the library identity problem while joining different types of libraries have been described.

The article presents joint use libraries as a new phenomenon in library science, together with the analysis of the possibilities of such libraries in Lithuania. Considering the existence some joint-use libraries (in all cases public and school libraries are merged) in Lithuania and not very enthusiastic comments on them by some Lithuanian library professionals, authors of the article intend to present this form of joint library activities more widely to stimulate Lithuanian library managers' interest to this innovative form.

Authors believe that the current situation in Lithuania is favourable for adopting good experience of world libraries and organising joint-use libraries in the country.

As a kind of a pilot research, library staff and users of two university and county libraries of Lithuanian cities – Klaipėda and Šiauliai – have been questioned in order to discover their opinion on this form of library. According to the results, library users are more enthusiastic about joint-use libraries in their cities than library staff.

Both groups of respondents represented quite a similar understanding of the main benefits of joint libraries. As the most positive benefits, comfortable access to all kinds of needed information has been highlighted by 38% of questioned users and by 33% of library staff. Facilities and complexity of transformed library activities have been stressed as the main problematic areas of joint libraries for both librarians and users. A half (54%) of librarians stressed the need of additional skills in case of organising a joint library. The ability to adapt the different needs of users and provision of service for them has been mentioned as the main requirement for these new skills.

The study has revealed a lack of information on joint libraries among the library staff and users of the analysed Lithuanian cities. Despite this lack, results of the research concerning the general opinion on joint-use libraries is close to the analysed publications in the world's media. The main conclusion of the article: Lithuanian library managers have to value joint-use libraries as an innovative and possible form for the future development of libraries in Lithuania.